

ಸ್ವಚ್ಛ ಸಂಕೀರ್ಣ

ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಇಲಾಖೆ
ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಇಲಾಖೆ

-ಮನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಹಸಿ ತ್ಯಾಜ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆ-

1. ಪೈಪ್ ಕಾಂಪೋಸ್ಟಿಂಗ್- ಪೈಪ್ ಕಂಪೋಸ್ಟ್ ಪದ್ಧತಿಯ ಮೂಲಕವೂ ಸಾವಯವ ತ್ಯಾಜ್ಯವನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ಗೊಬ್ಬರ ತಯಾರಿಸಬಹುದು.

06 ರಿಂದ 08 ಇಂಚು ದಪ್ಪದ ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಪೈಪನ್ನು ಸುಮಾರು 05 ರಿಂದ 06 ಅಡಿ ಉದ್ದಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಡಿಯಷ್ಟು ಹೂಳಬೇಕು. ಪ್ರತಿದಿನ ಉತ್ತತಿಯಾಗುವ ಸಾವಯವ ತ್ಯಾಜ್ಯವನ್ನು ಆ ಪೈಪ್‌ನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಸಾಧ್ಯವಾದಲ್ಲಿ ಸೆಗಣೆ ಸಮೇತ ಸ್ವಲ್ಪ ನೀರನ್ನು ಅಥವಾ ನೀರನ್ನು ಹಾಕಿ, ಅದರ ಮೇಲಿನ ಭಾಗವನ್ನು ಮುಚ್ಚಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ಪೈಪ್ ತುಂಬುವ ತನಕ ಮಾಡಿ ತುಂಬದ ಪೈಪನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ 03 ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಜಡುವುದರಿಂದ ತ್ಯಾಜ್ಯವು ಉತ್ತಮ ಸಾವಯವ ಗೊಬ್ಬರವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿ ಒಂದು ಪೈಪ್ ತುಂಬದ ನಂತರ ಮತ್ತೊಂದು ಪೈಪ್ ಬಳಸಬಹುದು.

2. ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಜನ್ ಕಾಂಪೋಸ್ಟಿಂಗ್- ಸಾವಯವ ತ್ಯಾಜ್ಯವನ್ನು ಗಾಳಿಯಾಡಲು ರಂಧ್ರವಿರುವ ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಜನ್ ನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಸೆಗಣೆ ನೀರು/EM Solution ನ್ನು ಸಿಂಪಡಿಸಿ, ಒಂದು ಹಿಡಿ ಮಣ್ಣನ್ನು ಹಾಕಿ ಅದನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಇಡುವುದರಿಂದ ಸರಳವಾಗಿ ಗೊಬ್ಬರ ತಯಾರಿಸಬಹುದು.

3. ಕಿಚನ್ ಗಾರ್ಡನ್- ಮನೆ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತತಿಯಾಗುವ ಸಾವಯವ ತ್ಯಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು (ಮ್ಯಾನುರ್) ಸಾವಯವ ಗೊಬ್ಬರವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಈ ಸಾವಯವ ಗೊಬ್ಬರವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಮನೆಯ ಸುತ್ತ ಇರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಕುಂಡ(POT)ನಲ್ಲಿ ಕರಿಬೇವು, ನಿಂಬೆ, ಪಪಾಯಿ, ನುಗ್ಗೆಯಂತಹ ಗಿಡಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಲಂಕಾರಿಕ ಗಿಡಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸಾವಯವ ತ್ಯಾಜ್ಯಗಳಾದ ತರಕಾರಿ ಸಿಪ್ಪೆ, ಸೊಪ್ಪು, ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ತೆರೆದ ಗುಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಣ್ಣು ಮತ್ತು ಸೆಗಣೆಯನ್ನು ಅದರ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ನೇರವಾಗಿ ಗಿಡಗಳನ್ನು ನೆಡಬಹುದಾಗಿದೆ.

-ಸಮುದಾಯದ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಹಸಿ ತ್ಯಾಜ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆ-

1. ಒಣ ಎಲೆ ಗೊಬ್ಬರ / ಹಸಿ ತ್ಯಾಜ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆ ವಿಧಾನ - ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ 12'X6'X6" ಅಳತೆಯ ಮಲ್ಟ್ ಬೆಡ್(ಹೊದಿಕೆ)ಯನ್ನು ನೆರಳಿನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸುವುದು. ಒಣ ಎಲೆ ಪುಡಿ/ಸಣ್ಣದಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿದ ಹಸಿ ಕಸವನ್ನು ಸೆಗಣೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಒದ್ದೆಮಾಡಿ 6 ಇಂಚು ಎತ್ತರದಷ್ಟು ಬೆಡ್ ನಿರ್ಮಿಸುವುದು. ಈ ಬೆಡ್ ನ ಮೇಲೆ 2 ಇಂಚಿನಷ್ಟು ತಾಜಾ ಸೆಗಣೆ-ಗೋಮೂತ್ರದ ಮಿಶ್ರಣವನ್ನು ಹಾಕುವುದು, ಮತ್ತೆ ಅದರ ಮೇಲೆ 6 ಇಂಚು ಎತ್ತರದಷ್ಟು ಒಣ ಎಲೆ ಪುಡಿ/ಸಣ್ಣದಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿದ ಹಸಿ ಕಸದ ಪದರವನ್ನು ಹಾಕುವುದು.

ಇದೇ ರೀತಿ ಸುಮಾರು 5 ಅಡಿಯಷ್ಟು ಎತ್ತರದ ಮಲ್ಟ್ ಬೆಡ್ ನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು. ಹೀಗೆ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡ ಬೆಡ್ ಮೇಲೆ ಗೋಣಿ ಚೀಲ ಹೊದಿಸಿ, ಪ್ರತಿದಿನ ನೀರನ್ನು ಸಿಂಪಡಿಸಿ ತೇವಾಂಶ ಕಾಪಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಬೆಡ್ 60 ದಿನಗಳ ನಂತರ ಸಾವಯವ ಗೊಬ್ಬರವಾಗಿ ಬಳಸಲು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ.

2. ಶ್ರೆಡ್ಡಿಂಗ್ ವಿಧಾನ - ಮೂಲದಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ, ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಹಸಿ ತ್ಯಾಜ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೆಡ್ಡರ್ ಯಂತ್ರದ ಸಹಾಯದಿಂದ ತುಂಡುಗಳಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ, ಒಣ ಎಲೆ ಗೊಬ್ಬರ / ಹಸಿ ತ್ಯಾಜ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆ ವಿಧಾನದಂತೆ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು. ಅಥವಾ 10'X10' ಪಿಟ್‌ನ್ನು ತೆಗೆದು ಸೆಗಣೆ-ಗೋಮೂತ್ರದ ಮಿಶ್ರಣದೊಂದಿಗೆ ತ್ಯಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಿಟ್ ನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಮಣ್ಣನ್ನು ಮುಚ್ಚುವುದರಿಂದ (ಮಡ್ ಕ್ಯಾಪಿಂಗ್) ವಾಯುರಹಿತ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಅಂದಾಜು 60 ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಂಪೋಸ್ಟ್ ತಯಾರಾಗುತ್ತದೆ.

3. ವರ್ಮಿ ಕಾಂಪೋಸ್ಟ್- ಮೇಲ್ಕಾಣೆ ಹೊಂದಿರುವ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಕನಿಷ್ಠ 12'X6'X5" ಅಡಿ ಅಳತೆಯಲ್ಲಿ ಕಡಪ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಟ್ಯಾಂಕ್ ನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು. ಟ್ಯಾಂಕ್ ನ ಸುತ್ತಲೂ ಗಾಳಿಯಾಡಲು ರಂಧ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು.

ಟ್ಯಾಂಕ್ ನ ತಳಭಾಗದಲ್ಲಿ 2 ಇಂಚಿನಷ್ಟು ಜಲ್ಲೆಯನ್ನು ಹಾಕುವುದು, ಅದರ ಮೇಲೆ 2 ಇಂಚಿನಷ್ಟು ಗ್ರಾವೆಲ್/ದಪ್ಪ ಮರಳು ಹಾಕಿ, ನಂತರ 6 ಇಂಚಿನಷ್ಟು ಮಣ್ಣನ್ನು ಹಾಕುವುದು. ನಂತರ ಅದರ ಮೇಲೆ 2 ಇಂಚಿನಷ್ಟು ತೆಂಗಿನ ನಾರನ್ನು ಹಾಕಿ, ನಂತರ ಹಸಿ ತ್ಯಾಜ್ಯವನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಸಣ್ಣದಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ 6 ಇಂಚಿನಷ್ಟು ಹಾಕಿ ಅದರ ಮೇಲೆ 3 ಇಂಚು ತಾಜಾ ಸೆಗಣೆಯನ್ನು ಹಾಕುವುದು. ಇದೇ ರೀತಿ ಹಸಿ ತ್ಯಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ತಾಜಾ ಸೆಗಣೆಯ ಪದರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ, 3 ದಿಗಳವರೆಗೆ ನೀರನ್ನು ಸಿಂಪಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ತೇವಾಂಶ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಪೂರ್ತಿ ತುಂಬಿದ ಟ್ಯಾಂಕ್ ನ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಒಂದು ಅಡಿ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಡಿ ಅಳತೆಯಲ್ಲಿ ಗುಂಡಿ ತೆಗೆದು, ಪ್ರತಿ ಗುಂಡಿಯಲ್ಲಿ 500-1000 ಎರೆಹುಳುಗಳನ್ನು ಜಿಟ್ಟು, ತಾಜಾ ಸೆಗಣೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ, ತದನಂತರ 48 ಗಂಟೆಗಳವರೆಗೆ ವರ್ಮಿ ಟ್ಯಾಂಕ್ ನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಚಟುವಟಿಕೆ ನಡೆಸದೇ ತಟಸ್ಥವಾಗಿರಿಸುವುದು. ಮುಂದುವರೆದು 45 ದಿನಗಳವರೆಗೆ ತೇವಾಂಶವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹಾಗೂ ಕೆಂಪು ಇರುವೆಗಳಿಂದ ಕಾಪಾಡಲು ವರ್ಮಿ ಟ್ಯಾಂಕ್ ನ ಸುತ್ತಲೂ ಸಣ್ಣದಾಗಿ ನೀರಿನ ಕಾಲುವೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು. ಈ ಕಾಲುವೆಯಲ್ಲಿ ನೋಣ/ಸೊಟ್ಟೆಗಳು ಉತ್ತತಿಯಾಗದಂತೆ ಗಟ್ಟಿ ಮೀನುಗಳನ್ನು ಜಡುವುದು. ಹೀಗೆ 45 ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಎರೆಹುಳು ಗೊಬ್ಬರ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ರೀತಿ ಅಗತ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ವರ್ಮಿ ಟ್ಯಾಂಕ್ ಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಮನೆ ಮನೆಗಾಗಿ
ಜಲ ಪೇವನ-ಮಿಷನ್

ಜಲೋತ್ಸವ

ಮನೆಯ ಸುತ್ತಲೂ
ಮಣ್ಣಿನ ಸುತ್ತಲೂ

ಸ್ವಚ್ಛ ಸಂಕೀರ್ಣ

ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಸ್ವಚ್ಛತೆಯ ಕಡೆಗೆ

ಪರಿಹಾರ
parihara

ನಿಮ್ಮ ಗ್ರಾಮದ ನೀರು ಮತ್ತು
ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ
ಸಹಾಯವಾಣಿಗೆ ಕರೆ ಮಾಡಿ

94809 85555